

Nader onderzoek
Steenuil en Huismus
Achterberg West 2
Gemeente Rhenen

Concept

Omgevingsdienst Regio Utrecht
April 2017
kenmerk/

opgesteld door	Ronald Jansen
beoordeeld door	?

o:\01 projecten\46 rhenen\20 achterberg\02 achterberg-west 2

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	2
2.	Gebiedsbeschrijving	3
3.	Natuurwetgeving	5
4.	Soortbeschrijving en Onderzoeksopzet	6
5.	Onderzoeksresultaten.....	8
6.	Aanbevelingen.....	11
7.	Conclusie.....	12
8.	Bijlagen	13

1. Inleiding

In ruimtelijke planvorming dient rekening te worden gehouden met de (mogelijke) effecten op planten en dieren. Hierbij zijn een aantal wetten en beleidslijnen van toepassing. Uit de quick scan ecologie van november 2016 is naar voren gekomen dat er speciale aandacht moet zijn voor de Steenuil. Daarnaast hebben enkele bewoners hun zorgen geuit ten aanzien van Steenuil die volgens hen in het plangebied broed en ten aanzien van huismus die volgens hen veelvuldig gebruik maakt van het plangebied. Naar aanleiding van de quick scan en de zorgen van de bewoners is besloten ten aanzien van Steenuil en huismus een naderonderzoek in te stellen.

Beide soorten zijn strikt beschermd onder de Wet natuurbescherming. Het is derhalve belangrijk om deze soorten goed in beeld te brengen.

De hoofdstukken 1 (deze inleiding), 2 gebiedsbeschrijving en 3 natuurwetgeving geven een algemene inleiding.

In hoofdstuk 4 is voor beide soorten kort omschreven wat de biotoopeisen zijn, hoe de soort is beschermd en hoe bij het onderzoek naar deze soort te werk is gegaan.

Hoofdstuk 5 geeft het onderzoeksresultaat per soort weer. In hoofdstuk 6 worden aanbevelingen gegeven. Tot slot wordt in hoofdstuk 7 de conclusies verwoord.

2. Gebiedsbeschrijving

Huidige situatie

Het plangebied Achterberg West 2 ligt aan de oostzijde van de N 233 en de spoorlijn Veenendaal-Rhenen en grenst aan de west zijde van het dorp Achterberg. Het gebied ligt in de Gelderse vallei dicht bij de Utrechtse heuvelrug. De bodem bestaat voornamelijk uit zand. Het gebied ligt in een zone van gordeldekzand tegen het overgangsgedebied naar de Utrechtse heuvelrug.

Het gebied wordt momenteel gekenmerkt door kleinschalig landbouw gebied waar voor het grootste deel niet meer intensief wordt geboerd. Het agrarische gebruik bestaat voornamelijk uit het houden van klein vee als hobby bij voormalige boerderijen. De percelen bestaan voornamelijk uit grasland. Aan de zuidwest zijde ligt één akker en er worden enkele percelen gebruikt door een boomkweker. Verder is er één perceel met jong bos aanwezig. Overig groen wordt gevormd door erfbeplanting enkele losse bomen en aan de oostzijde is een graslandperceel geheel omzoomd door een haag. Er is niet veel open water aanwezig. Bij uitweg 26 ligt een grote vijver/poel in het perceel en verder zijn er enkele sloten aanwezig die water bevatten.

De spoordijk aan de westzijde van het gebied maakt onderdeel uit van de ecologische hoofdstructuur (EHS). Als lijnelement voor een bosbiotoop tussen de Grebbergen en de rest van de Utrechtse heuvelrug. Ongeveer twee kilometer ten zuiden van Achterberg liggen de uiterwaarden van de Nederrijn die zijn aangewezen als vogelrichtlijngebied volgens de natuurbeschermingswet.

In de bijlage 1 staat een foto-impressie van het gebied.

Figuur 1: Het plangebied Achterberg West 2 met de EHS (groen en geel).

Toekomstig gebruik

De gemeente Rhenen wil het gebied Achterberg west 2 ontwikkelen tot een nieuw woongebied waarbij de huidige woningen zullen blijven bestaan. Hierdoor zal het gebied een karakter krijgen van een woonwijk waarin het agrarische karakter zal zijn terug te vinden door de bestaande boerderijen.

Het plan is te verdelen in twee fasen (zie figuur 1) waarbij in de eerste fase een woonzorgcentrum zal worden gebouwd op een perceel dat nu wordt gebruikt als maisperceel. Het perceel ligt aan de zuidoost zijde van het plangebied langs de Bovenweg. De tweede fase bestaat uit de realisering van ongeveer 50 woningen die in een later stadium gebouwd zullen worden.

3. Natuurwetgeving

Wetgeving met betrekking tot de bescherming van de natuur richt zich op twee hoofdthema's. Het gaat hierbij om de bescherming van plant- en diersoorten (soortbescherming) en de bescherming van natuurgebieden (gebiedsbescherming). Beide thema's zijn sinds 2 januari 2017 geregeld in de Wet natuurbescherming en worden hieronder toegelicht:

Soortbescherming

Alle van nature in Nederland voorkomende dieren en planten zijn in principe beschermd (algemene zorgplicht). In de wet is een aantal planten en dieren aangewezen die extra beschermd zijn. Als verstoring van een soort niet voorkomen kan worden, moet worden nagegaan of de verstoring niet tot gevolg heeft dat een soort in zijn voorkomen wordt bedreigd. De wet maakt een onderscheid tussen licht en zwaar beschermde soorten. De zwaarder beschermde soorten zijn overgenomen uit Europese wetgeving.

Dit onderzoek richt zich op de steenuil en op de huismus omdat voor deze soorten uit de quickscan en uit mededelingen van burgers uit de omgeving van het plangebied is gebleken dat deze strikt beschermde soorten in en rond het plangebied voorkomen.

Gebiedsbescherming

Ten aanzien van Gebiedsbescherming is uit de eerder opgestelde quickscan al gebleken dat er geen beperkingen verwacht worden.

4. Soortbeschrijving en Onderzoeksopzet

Inleiding

Uit de eerder uitgevoerde quickscan is gebleken dat de huismus is als broedvogel in en rond het plangebied aanwezig is. Verder moet er ook speciale aandacht zijn voor de Steenuil.

Van laats genoemde soort zijn bij de veldbezoeken geen sporen aangetroffen. Bewoners uit de buurt hebben echter doorgegeven dat er hier steenuilen zijn waargenomen. Als dit het geval is zal een mogelijk nest zich bevinden op een van de erven.

In dit hoofdstuk wordt het onderzoek naar de twee genoemde soorten kort beschreven. Hierin wordt aandacht besteed aan de biologie van de soorten en de wijze waarop het onderzoek is uitgevoerd.

Steenuil

De steenuil is de kleinste uil van Nederland. De vogels zijn sterk verbonden aan het kleinschalige agrarische cultuurlandschap. Steenuilen zijn uitgesproken standvogels. Ze verblijven het hele jaar in hun territorium. De vogels hebben relatief kleine territoria. Het activiteitsgebied rond de nestplaats is slechts enkele honderden meters.

Steenuilen worden in grote delen van Nederland aangetroffen. Ze zijn te vinden op plekken waar geschikt leefgebied is (figuur 9). De hoogste dichtheden zijn in het rivierengebied, de Achterhoek, de Gelderse Vallei, Zuid-Limburg en Zeeuws-Vlaanderen. In heel goede gebieden is de dichtheid één paar tot twee paren per vierkante kilometer, met uitschieters naar vijf paren.

Het onderzoek is uitgevoerd zoals beschreven is in de soortenstandaard voor steenuil versie 2 van december 2014.

Er zijn 3 bezoeken uitgevoerd alle met goede weersomstandigheden.

- 28 februari 2017 van 19h30 tot 21h30.
- 26 maart 2017 van 20h30 tot 23h00.
- 6 april 2017 van 4h30 tot 7h00.

Huisumus

De huismus is bij uitstek een cultuur volger. Zijn naam zegt eigenlijk al genoeg hij zit het liefst in en rond onze huizen. De nestplaats is in de regel gebonden aan bebouwing. Voor zijn voedsel is de huismus sterk afhankelijk van wat de mens hem al dan niet bewust biedt. Deze voedselbron moet continu aanwezig zijn.

Huismussen zijn uitgesproken standvogels, die zich meestal niet meer dan enkele honderden meters van de broedplaats verwijderen. In het broedseizoen blijven ze dichterbij de broedplaats. Huismussen zijn sociale dieren: broeden, foerageren, baltsen, stofbaden nemen, slapen en uitzwermen na de broedperiode zijn allemaal activiteiten die in groepsverband plaatsvinden.

Plekken waar menselijke bebouwing wordt afgewisseld met groenvoorzieningen herbergen hogere dichtheden huismussen dan als er geen groen aanwezig is. Hierbij valt te denken aan ruim opgezette wijken met parkjes en tuinen en in dorpen met veel groen en met landbouwgronden in de nabijheid.

De habitat van de huismus moet voldoen aan een combinatie van een aantal elementen, die ook nog eens binnen een straal van enkele meters (dekking bij voedselbronnen) tot enkele honderden meters (nestplek en voedselbronnen) van elkaar moeten liggen. De habitat moet bestaan uit een combinatie

van plekken voor nestgelegenheid, voedsel (voor volwassen en jongen), dekking (stekelige struiken, groenblijvende struiken en klimplanten, coniferen, klimop), plekken voor stofbaden en drinkwater. Ontbreekt één van de onderdelen of liggen ze te ver van elkaar verwijderd, dan is de habitat niet geschikt. Voor het voortbestaan van een populatie zijn dit dan ook de elementen waarin moet worden voorzien.

Het onderzoek is uitgevoerd zoals beschreven is in de soortenstandaard voor huismus versie 2 van december 2014.

Er zijn 2 bezoeken uitgevoerd beide met goede weersomstandigheden.

- 26 maart 2017 van 17h30 tot 20h00.
- 6 april 2017 van 7h00 tot 9h30.

5. Onderzoeksresultaten

Inleiding

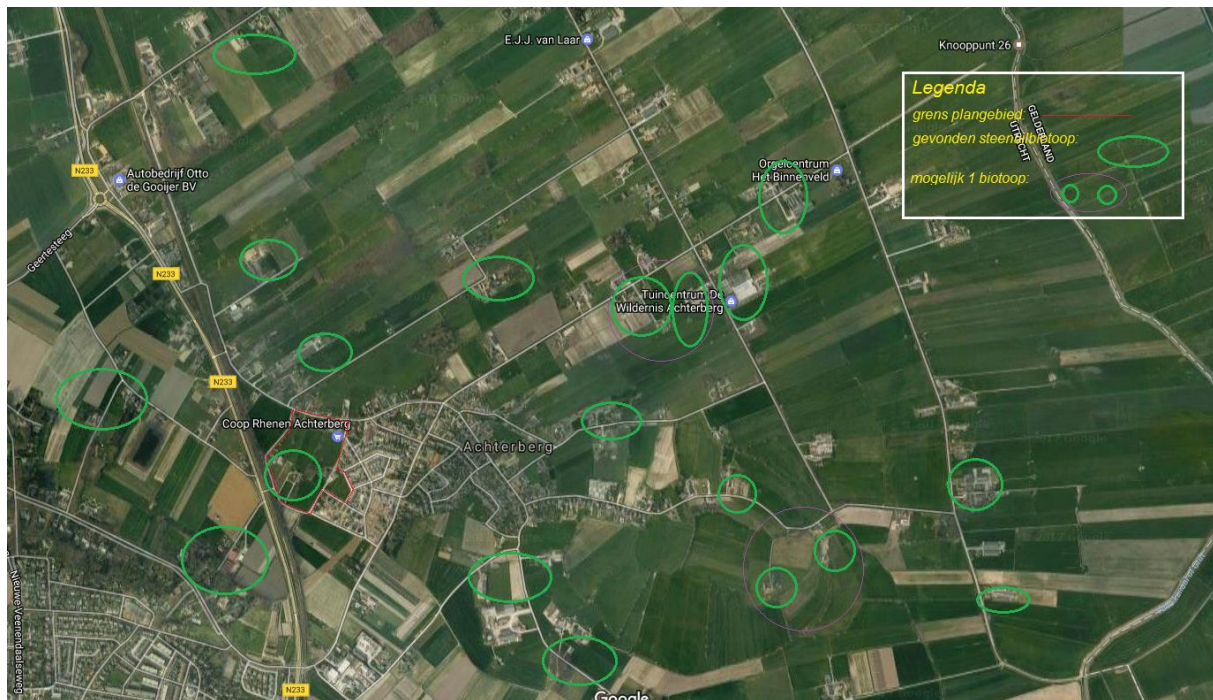
In dit hoofdstuk zijn voor de twee onderzochte soorten de resultaten van het onderzoek weergegeven. Aangezien de ingreep voor de Steenuil naar inschatting veel ingrijpender zal zijn als voor de huismus is dit onderzoek uitgebreider geweest en als gevolg daarvan ook uitgebreider beschreven in dit hoofdstuk.

Steenuil

Bij twee van de drie avondbezoeken is in het plangebied de steenuil aangetroffen. Beide keren rondom de woning en het erf van huisnummer 26 aan de Uitweg-Bovenweg. Aangezien de vogel ook de Baltsroep liet horen is er hier sprake van een verblijfplaats.

Uit onderzoek in de directe omgeving blijkt overigens dat de Steenuil in deze omgeving nog altijd algemeen te noemen is. In de Omgeving zijn minimaal 17 biotopen van de soort vastgesteld (zie figuur 2).

Uit het onderzoek is gebleken dat er dichtbij het plangebied aan de west zijde en de noordzijde andere steenuil biotopen aanwezig zijn. Ten oosten ligt het dorp en aan de zuidkant ligt een landbouwgebied waar geen steenuilen zijn aangetroffen.

Figuur 2: Aangetroffen steenuil biotopen in de omgeving van het plangebied.

Effectief betekent dit dat er voor de steenuil uit het plangebied ongeveer 14 hectare aanwezig is om te foerageren (zie figuur 3). Dit is in dit gebied voor deze soort ruim voldoende plek voor een gezond biotoop.

Figuur 3: Beschikbaar biotoop voor steenuil uit plangebied (witte omlijning).

Uitvoering van het gehele plan zal zeker leiden tot versterking van de broedplek. Ook door het beslag op het oppervlak en de versnippering die ontstaat is er dan ook zeker de vraag of er voldoende ruimte en mogelijkheden voor de soort overblijft voor een stabiel biotoop. Voor de uitvoer van het gehele plan moet er zeker een ontheffing aangevraagd worden bij de provincie Utrecht.

Voor fase 1 van het plan geldt dat er slechts een zeer klein deel (ongeveer 5%) van het leefgebied zal worden vernietigd. Het betreft een perceel dat momenteel gebruikt wordt als maisakker. De kwaliteit van dit foerageergebied is daarmee matig te noemen. Het perceel ligt wel midden in het gebied dat door het paar gebruikt kan worden, daar waar het beschikbare biotoop ook nog eens vrij smal is. Geheel tegen de spoorlijn blijft er echter sprake van een corridor waarlangs de uilen zich van noord naar zuid kunnen verplaatsen. Al met al zal er voor fase 1 van het plan geen ontheffing nodig zijn.

Bovengenoemde conclusies zijn besproken met de provincie. De provincie kon zich in de genoemde standpunten vinden.

Huismus

Voor de huismus zijn er twee bezoeken afgelegd. In Beide bezoeken zijn huismussen aangetroffen. Bij het eerste bezoek enkele uren voor zonsondergang op 26 maart was het al snel duidelijk dat er in Achterberg nog een gezonde populatie huismussen aanwezig is. Er werden in korte tijd minimaal 15 mannetjes en enkele vrouwtjes aangetroffen. De meeste vogels bevonden zich aan de noord en oostzijde van het plangebied.

Bij het tweede bezoek in de ochtend is er net ten noorden van het plangebied een slaapplek van huismussen aangetroffen. Het betrof zeker 40 vogels met meer dan de helft van de vogels mannetjes.

Verder op in het dorp werden nog meer huismussen gezien en gehoord. Er mag dan ook vanuit worden gegaan dat de totale omvang van de populatie in Achterberg zeker groter is dan 25 paar, hiermee kan de populatie als gezond en levensvatbaar worden beschouwd.

Voor de uitvoer van het gehele plan zal er voor de huismus zeker een deel van het foerageergebied verloren gaan. Foerageergebied dat met name in de tijd dat de vogels jongen hebben van belang zal zijn. De jongen zijn namelijk korte tijd afhankelijk van insecten die in groenstroken en dergelijke gevonden worden. Het vernietigen van niet te intensief gebruikt grasland kan dus invloed hebben op de foerageer mogelijkheden van mussen. Voor de uitvoer van het gehele plan zal er dan ook zeker rekening gehouden moeten worden met de inrichting van het plan. Waarschijnlijk is ook ontheffing noodzakelijk.

Voor fase 1 gaat alleen een akker verloren waarop mais wordt verbouwd. De oppervlakte die als foerageergebied verloren gaat is relatief klein. De kwaliteit van het foerageergebied is matig te noemen. Ook komt er binnen deze fase veel groen terug die voor de huismus ook weer kansen biedt. Voor fase 1 is de conclusie dan ook dat er geen ontheffing noodzakelijk is omdat er geen essentiële onderdelen van een huismusbiotoop zullen worden vernietigd.

Bovengenoemde conclusies zijn besproken met de provincie. De provincie kon zich in de genoemde standpunten vinden.

6. Aanbevelingen

Voor fase 1 van het plan is geen ontheffing nodig en hoeft er in principe geen maatregelen te worden genomen. In het algemeen is het echter wel zo dat er met relatief eenvoudige maatregelen verschillende dingen gedaan kunnen worden waar soorten voordeel van kunnen hebben. Het betreft veelal soorten die voor een belangrijk deel afhankelijk zijn van de activiteiten van de mens.

Indien het nog lukt om een aantal maatregelen te integreren in fase 1 dan kunnen die ook meewegen in een eventuele ontheffing voor fase 2 van het plan. Hou hierbij ook in het oog dat voor veel maatregelen geldt dat hoe eerder ze worden uitgevoerd hoe beter de maatregelen de gevolgen van het plan opvangen. Soorten hebben immers vaak tijd nodig om aan een nieuwe situatie te wennen.

Voor fase 2 geldt dat het gebied ontwikkeld zal worden tot een woonwijk. Vanuit de bestaande situatie zijn er verschillende mogelijkheden om de toekomstige woonomgeving ook een ecologische functie te geven. Naast de wettelijk verplichte compensatie verhoogt natuur in en om het huis immers het woongenot.

Het is duidelijk dat er in ieder geval ontheffing aangevraagd moet worden voor de steenuil en de huismus. Het is daarom van belang om de ecologische aspecten zo vroeg mogelijk in het planproces mee te laten wegen. Wellicht moeten er al compenserende en of mitigerende maatregelen worden ingezet ver voor er aan de planuitvoer kan worden begonnen (deze zijn wellicht al deels in te vullen in fase 1 van het plan).

Vaak kan er veel worden bereikt met relatief eenvoudige maatregelen zoals natuur inclusief bouwen, verbeteren en/of aanbrengen van alternatieve verblijfplaatsen en biotoopverbetering.

Voor huismussen adviseren wij om in de te bouwen panden voorzieningen te treffen voor deze soort en in de omgeving te zorgen voor ruige grasvegetaties of goede zoomvegetaties en ander groen.

7. Conclusie

Uit het onderzoek naar zowel steenuil als huismus is naar voren gekomen dat er voor fase 1, de bouw van een woonzorgcentrum, geen ontheffing nodig is. De procedure voor deze fase van het plan kan dan ook gewoon worden doorgezet en er hoeft geen verdere rekening gehouden te worden met de ecologische aspecten. Hierover is overleg geweest met de provincie en deze hebben hiermee ingestemd.

De uitvoer van fase 2 heeft echter meer invloed op beschermde soorten. Voor zowel steenuil als voor huismus bestaat er een gerede kans dat de kwaliteit van hun biotoop zodanig wordt aangetast dat het schadelijk is voor de hier levende individuen. Voor beide soorten moet dan ook ontheffing worden aangevraagd bij de provincie.

Wij adviseren om de ecologische aspecten zo vroeg mogelijk in het planproces te betrekken.

8. Bijlagen

Bijlage 1

Foto-impressie van het plangebied.

